

Joseph E. Stiglitz, Columbia Üniversitesi'nde Profesör ve Nobel Ekonomi Ödülü sahibidir. Son yayımlanan Serbest Düşüş: Serbest Piyasalar ve Küresel Ekonominin Batışı kitabı Fransızca, Almanca, Japonca ve İspanyolca bulunabilir.

JOSEPH E. STIGLITZ

Batı kapitalizminin **ideolojik krizi**

Kamu borcunun artmasına izin vermemek, harcamaların vergilerle kısıtlanmasını zorlar. Bu durum, hangi harcamaların öncelik alacağı sorusunu gündeme getirir ve **kamu borcunun faizinin ödenmesi öncelik almazsa, temerrüt kaçınılmaz olur.** Ayrıca harcamalarda şimdi, serbest piyasa ideolojisinin getirdiği süregiden bir krizin ortasında, kısıntıya gitmek, ekonomik olumsuzluğu kaçınılmaz olarak uzatır.

Daha birkaç yıl önce, güçlü bir ideoloji (serbest ve dizginlenmemiş piyasalara olan inanç) dünyayı yıkımın eşiğine getirdi. Amerikan tarzı denetimsiz kapitalizm, en parlak dönemi olan 1980'lerin başlarından 2007 yılına kadar bile, yalnızca dünyanın en zengin ülkelerindeki en zengin kişilere maddi refah getirdi. Aslında, bu ideolojinin 30 yıllık yükselişi sırasında Amerikalıların çoğu, gelirlerinin yıldan yıla azaldığına veya hiç artmadığına tanık oldu.

Dahası Amerika Birleşik Devletleri'nin çıktı büyümesi, ekonomik olarak sürdürülebilir düzeyde değildi. ABD milli gelirinin çok büyük bölümü çok az kişi arasında paylaşılırken, büyüme de ancak giderek artan bir borç yığını tarafından finanse edilen tüketimle devam edebildi.

Mali krizin Amerikalılara ve başkalarına daha fazla eşitlik, daha güçlü denetim ve piyasa ve kamu arasında daha iyi bir denge ihtiyacı olduğu konusunda bir ders verdiğini umanlar arasındaydım. Yazık ki öyle olmadı. Tam tersine, sağcı ekonominin her zamanki gibi ideoloji ve özel çıkarların başı çektiği yeniden canlanma, küresel ekonomiyi veya en azından bu fikirlerin gelişmeye devam ettiği Avrupa ve Amerika ekonomisini, bir kez daha tehdit eder hale geldi.

Bu sağcı canlanma, yandaşlarının matematik ve ekonominin temel kurallarını ortadan kaldırma peşinde olduğu ABD'de, kamunun borçlarını ödememesine zorlamakla tehdit ediyor. Kongre, gelirleri aşan miktarda harcamaya yetki verirse bir açık oluşur ve bu açığın finanse edilmesi gerekir. Sağ kanat, her bir kamu harcama programının faydalarını, bu faydaları finanse etmek için vergileri artırma maliyeti ile dikkatlice dengelemek yerine, bir balyoz kullanma hakkı peşinde koşuyor.

ABD AÇIĞININ ÇARELERİ

Kamu borcunun artmasına izin vermemek, harcamaların vergilerle kısıtlanmasını zorlar. Bu durum, hangi harcamaların öncelik alacağı sorusunu gündeme getirir ve kamu borcunun faizinin ödenmesi öncelik almazsa, temerrüt kaçınılmaz olur. Ayrıca harcamalarda şimdi, serbest piyasa ideolojisinin getirdiği süregiden bir krizin ortasında, kısıntıya gitmek, ekonomik olumsuzluğu kaçınılmaz olarak uzatır.

On yıl önce ekonomik patlamanın ortasında, ABD, kamu borcunu ortadan kaldıracak kadar büyük bir fazla ile karşı karşıyaydı. Karşılanamaz vergi kesintileri ve savaşları, büyük bir durgunluk ve kısmen George W. Bush idaresinin ilaç şirketlerine, üstelik devletin parası söz konusu iken, fiyatları belirlemede tam yetki verme taahhüdü ile artan sağlık hizmetleri masrafları, devasa bir fazlayı, hızla rekor düzeyde barış dönemi açıklarına dönüştürdü.

ABD açığının çareleri, bu tanının hemen ardından geliyor. Ekonomiyi canlandırarak Amerika'yı yeniden çalışır hale getirin, anlamsız savaşlara son verin, askeri ve ilaç harcamalarını dizginleyin ve en azından çok zenginlerin üstündeki vergileri artırın. Ama sağ kanat bunu hiç umursamıyor ve bunların yerine şirketler ve zenginler için daha da fazla vergi kesintisi ve ABD ekonomisinin geleceğini tehlikeye atan ve sosyal sözleşmenin elde kalan kısmını paramparça eden yatırım ve sosyal koruma harcamalarında kesinti yapılması için bastırıyor. Bu arada ABD mali sektörü de önceki feci şekilde vurdumduymaz haline geri dönebilsin diye düzenlemelerden tamamen kurtulmak için ısrarla lobi yapıyor.

ESKİMİŞ KEMER SIKMA PAKETLERİ

Avrupa'da ise işler yalnızca birazcık daha iyi durumda. Yunanistan ve diğerleri krizle yüzleşirken, günün ilacı yalnızca, (onları ancak daha fakir ve daha kırılgan durumda bırakacak) eskimiş kemer sıkma paketleri ve özelleştirme oluyor. Bu reçete Doğu Asya'da, Latin Amerika'da ve diğer yerlerde başarısız oldu ve bu kez de Avrupa'da başarısız olacak. Aslına bakılırsa İrlanda, Letonya ve Yunanistan'da başarısız oldu bile.

Buna bir alternatif var: Avrupa Birliği ve Uluslararası Para Fonu destekli bir ekonomik büyüme stratejisi. Büyüme, Yunanistan'ın borçlarını ödeyebileceğine olan güveni yeniden tesis eder, bu da faiz oranlarının düşmesine yol açar ve büyümeyi artırıcı başka yatırımlar için daha fazla mali kapasite bırakır. Büyüme kendi başına vergi gelirlerini artırır ve işsizlik yardımları gibi sosyal harcama ihtiyacını azaltır. Bunun getirdiği güven de daha fazla büyümeye yol açar.

Ne yazık ki mali piyasalar ve sağcı ekonomistler sorunu tamamen tersinden ele aldılar. Kemer sıkmanın güven getirdiğini ve bu güvenin büyüme yaratacağını düşünüyorlar. Ancak kemer sıkma, büyümeyi baltalar, kamunun mali pozisyonunu kötüleştirir ya da en azından kemer sıkma savunucularının vadettiğinden daha az iyileşme sağlar. Her iki durumda da güven zedelenir ve sürekli bir düşüş harekete geçer.

Tekrar tekrar başarısızlığa uğrayan fikirlerle maliyeti yüksek deneyler yapmaya gerçekten ihtiyacımız var mı? Olmamalı, ancak giderek daha açık görünüyor ki her şeye rağmen bir başarısızlığa daha katlanmak zorunda kalacağız. Avrupa veya ABD'den herhangi birinin güçlü büyümeye geri dönüş yapamaması, küresel ekonomi için kötü olur. İkisinin birden başaramaması, felaket olur (Önde gelen gelişmekte olan piyasa ülkeleri kendini sürdürebilen büyümeyi elde etmiş olsalar da). Maalesef daha aklı başında kişiler hâkim olmazsa, dünyanın gittiği yön bu.

Telif Hakkı: Project Syndicate, 2010.
www.project-syndicate.org

Kemer sıkmanın güven getirdiği ve bu güvenin büyüme yaratacağı düşünülüyor. Ancak kemer sıkma, büyümeyi baltalar, kamunun mali pozisyonunu kötüleştirir ya da en azından **kemer sıkma savunucularının** vadettiğinden daha az iyileşme sağlar. Her iki durumda da güven zedelenir ve sürekli bir düşüş harekete geçer.